

درآمدی بر فلسفه دین

جلسه یازدهم

فصل هشتم

زبان دین

چگونه می‌توانیم به‌نحو معناداری دربارهٔ خدا سخن بگوییم؟

۵. مقدمات و تمهیدات

- الف) چرا زبان دینی؟
- ب) مسئله‌ی وضع
- ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

- الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)
- ب) دو معنا (مشترک لفظی)
- ج) تمثیلی
- د) نمادین

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

- الف) ایر: اثبات‌پذیری
- ب) فلو: ابطال‌پذیری
- ج) هر: بلیک نقدناپذیر
- د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر
- ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین
- ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

۳. تحلیل کارکردی

- الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی
- ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی
- ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) فلو: ابطال‌پذیری

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

۳. تحلیل کارکردی

الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

چرا فیلسوفان به زبان دینی می‌پردازند؟

۱. به مسئله‌ی «معنا» علاقه دارند.

۲. تحلیل و ارزیابی باورها منوط به تحلیل و
ارزیابی گزاره‌های محملِ این باورهاست.

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) فلو: ابطال‌پذیری

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

۳. تحلیل کارکردی

الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) فلو: ابطال‌پذیری

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

۳. تحلیل کارکردی

الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

دلالت

لفظ ← معنا

دلالت:

لفظ به حالتی است که با علم به آن، معنایی به ذهن منسب/متبادر می‌شود.

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

مختص

لفظ	معنا	مصادق
«قابلمه»	قابلمه	

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

مشترک لفظی

لفظ	معنا	مصادق
«شیر»	شیر آب	
	شیر بادیه	

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) فلو: ابطال‌پذیری

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

حقیقت و مجاز

لفظ	معنا	
«نرگس»	گل نرگس	
	چشم یار	

۳. تحلیل کارکردی

الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

مشترک معنوی

لفظ	معنا	مصادق
«قابلمه»	قابلمه	
	قابلمه	

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) فلو: ابطال‌پذیری

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

۳. تحلیل کارکردی

الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

۱. چرا پدیدارشناختی:

بحثی در باب این‌که آیا واقعا ساحت الهی هست یا نه **نمی‌کند**.

۲. مسئله‌ی اصلی:

الف) خدا **متعالی** از ساحت ممکنات است.

ب) با زبان از **ساحت ممکنات** حرف می‌زنیم.

منبع:

— قدیری، حامد (۱۳۹۹)، آیا ارجاع به ساحت الهی متعین است؟، *پژوهشنامه‌ی فلسفه دین*، دانشگاه امام صادق (ع). [در دست انتشار]

— اسکات، مایکل (بی‌تا)، *زبان دینی*، ترجمه‌ی حامد قدیری، تهران: انتشارات سمت

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

لفظ	معنا	مصادیق
«قابلمه»	قابلمه ←	

مشترک معنوی

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

— خدا حکیم است.

— حسن حکیم است.

بیم تشبیه.

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) فلو: ابطال‌پذیری

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

۳. تحلیل کارکردی

الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) فلو: ابطال‌پذیری

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

۳. تحلیل کارکردی

الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

مشترک لفظی

لفظ	معنا	مصادق
«شیر»	شیر آب	
	شیر بادیه	

_____ خدا حکیم است.

_____ حسن حکیم است.

بیم تعطیل.

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) فلو: ابطال‌پذیری

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

۳. تحلیل کارکردی

الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

آکویناس (راه وسط):

_____ خدا **حکیم** است به حکمت سزاوار مطلق.

_____ حسن **حکیم** است به حکمت سزاوار ممکن.

نقد: یک معادله با دو مجهول است.

پاسخ:

۱. تبدیل نظریه‌ی آکوئیناس به فرمول ریاضی رهن است.

۲. تمثیل یک نظریه‌ی معناست و نه نظریه‌ی استنتاج.

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) فلو: ابطال‌پذیری

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

۳. تحلیل کارکردی

الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

حقیقت و مجاز

لفظ	معنا	
«نرگس»	گل نرگس	←
	چشم یار	←

_____ خدا **حکیم** است بالمجاز

_____ حسن **حکیم** است بالحقیقه.

تیلش در برابر آلستون

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

آیا زبان دینی معنادار است؟

پاسخ اجمالی: نه! زبان دینی معرفت‌بخش نیست.

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) فلو: ابطال‌پذیری

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

۳. تحلیل کارکردی

الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

— معناداری با تحقیق‌پذیری تجربی پیوند خورده.

— اما زبان دینی تحقیق‌پذیر تجربی نیست.

پس بی‌معناست.

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) فلو: ابطال‌پذیری

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

۳. تحلیل کارکردی

الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

— معناداری با ابطال‌پذیری تجربی پیوند خورده.

— اما زبان دینی ابطال‌پذیر تجربی نیست.

پس بی‌معناست.

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) **فلو: ابطال‌پذیری**

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

۳. تحلیل کارکردی

الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

— معناداری با نقدپذیری تجربی پیوند خورده (استادان آکسفورد).

— اما زبان دینی نقدپذیر تجربی نیست.

پس بی‌معناست.

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) فلو: ابطال‌پذیری

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

۳. تحلیل کارکردی

الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

— معناداری با امکان معارضه‌ی تجربی پیوند خورده (پارتیزان).

— زبان دینی در معرض معارضه‌ی تجربی قرار دارد.

پس معنادارست.

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) فلو: ابطال‌پذیری

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

۳. تحلیل کارکردی

الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

۵. مقدمات و تمهیدات

(الف) چرا زبان دینی؟

(ب) مسئله‌ی وضع

(ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

(الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

(ب) دو معنا (مشترک لفظی)

(ج) تمثیلی

(د) نمادین

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

(الف) ایر: اثبات‌پذیری

(ب) فلو: ابطال‌پذیری

(ج) هر: بلیک نقدناپذیر

(د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

۳. تحلیل کارکردی

(الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

(ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

(ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

— معناداری با اثبات/ابطال‌پذیری پیوند خورده.

— زبان دینی اثبات/ابطال‌پذیر است در جهان واپسین.

پس معنادارست.

نقد: آیا اساساً چنین اثبات و ابطالی به درد می‌خورد؟

نکته: بحث درباره‌ی معناداری است و نه صدق. از این حیث بعید نیست به درد بخورد.

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

۱. ایده‌ی اثبات/ابطال‌پذیری **خودشکن** است.

۲. گزاره‌های بسیاری در خودِ علم (با نگاه به تاریخ علم)

هست که چنین معیاری را **ارضا نمی‌کنند**.

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) فلو: ابطال‌پذیری

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) **نقدهای اساسی به این تحلیل**

۳. تحلیل کارکردی

الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

گفتمان دینی کارکردهای اساساً غیر معرفتی دارد.

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) فلو: ابطال‌پذیری

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

۳. تحلیل کارکردی

الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

گفتمان دینی کارکردهای اساساً غیر معرفتی دارد.

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) فلو: ابطال‌پذیری

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

۳. تحلیل کارکردی

الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

ایر در گزاره‌های اخلاقی **عاطفه‌گرا** بود.

بریت‌ویت همان ایده را به **گزاره‌های دینی** تسری داد.

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) فلو: ابطال‌پذیری

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

نقد (هادسن): دستور زبان عمقی دین را که اصالت دارد نقض

کرده‌اید و به چیزی دیگر فروکاسته‌اید.

۳. تحلیل کارکردی

الف) **بریت‌ویت: کارکرد اخلاقی**

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

زبان دینی در حاشیه‌ی زبان اصلی

زبان در مرکزش محل مناقشه نیست و الفاظ به معنای موضوع له دلالت می‌کنند. اما حاشیه‌ی زبان جایی است که الفاظ به چیزی و رای معنای موضوع له استناد می‌کنند؛ مثل زبان دینی.

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) فلو: ابطال‌پذیری

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

نکته: گفتمان اصلی و مرکزی را چه در نظر می‌گیری؟ گفتمان علم؟

۳. تحلیل کارکردی

الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

۵. مقدمات و تمهیدات

الف) چرا زبان دینی؟

ب) مسئله‌ی وضع

ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)

ب) دو معنا (مشترک لفظی)

ج) تمثیلی

د) نمادین

۱. امکان درافتادن به ورطه‌ی ایمان‌گروی؛ به‌گونه‌ای که
نقد بیرونی زبان دینی را منتفی بدانید.

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

الف) ایر: اثبات‌پذیری

ب) فلو: ابطال‌پذیری

ج) هر: بلیک نقدناپذیر

د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر

ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین

ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

۲. چنین خوانش‌هایی به‌شدت بازنگران‌ه‌اند.

۳. تحلیل کارکردی

الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی

ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی

ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

۵. مقدمات و تمهیدات

- الف) چرا زبان دینی؟
- ب) مسئله‌ی وضع
- ج) اقسام دلالت یک لفظ بر چند چیز

۱. تحلیل «پدیدارشناختی»

- الف) تک‌معنا (مشترک معنوی)
- ب) دو معنا (مشترک لفظی)
- ج) تمثیلی
- د) نمادین

۲. تحلیل مبتنی بر تحقیق‌پذیری

- الف) ایر: اثبات‌پذیری
- ب) فلو: ابطال‌پذیری
- ج) هر: بلیک نقدناپذیر
- د) میچل: معرفت‌بخش کم‌تغییر
- ه) هیک: اثبات/ابطال‌پذیری در جهان واپسین
- ز) نقدهای اساسی به این تحلیل

۳. تحلیل کارکردی

- الف) بریث‌ویت: کارکرد اخلاقی
- ب) فن بورن: حاشیه‌ی زبان اصلی
- ج) نقدهای اساسی به این تحلیل

درآمدی بر فلسفه دین

جلسه یازدهم/پایان